

УДК 378.011

Лілік Ольга

ORCID 0000-0002-5187-1944

Доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри української мови і літератури
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: lilik8383@ukr.net

Бивалькевич Леонід

ORCID 0000-0002-5500-416X
ResearcherID AAO-3658-2020

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін та креслення
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: tanofmystery@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Метою статті є визначення особливостей формування цифрової грамотності майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання.

Методологія. Дослідження ґрунтується на поєднанні положень кількох теоретико-методологічних підходів, зокрема: діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, аксіологічного. У процесі наукового пошуку використано низку загальнонаукових і педагогічних методів, що забезпечили об'єктивність і комплексність дослідження, зокрема: аналіз літератури з проблеми дослідження – з метою визначення стану розробленості питання й перспектив його дослідження; зіставлення – для порівняння поглядів різних учених; систематизації й узагальнення – для формулювання висновків; спостереження за освітнім процесом і аналіз результатів навчальної діяльності майбутніх учителів – для визначення ефективності формування досліджуваного феномена.

Наукова новизна. Визначено теоретичні й практичні аспекти формування цифрової грамотності майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання в контексті формальної і неформальної освіти.

Висновки. З'ясовано, що цифрова грамотність – це система когнітивних, соціальних і технічних навичок, які гарантують ефективну життєдіяльність людини в інформаційному середовищі, а отже, і в процесі дистанційної освіти, яка є однією з форм організації освітнього процесу, що реалізується за допомогою сучасних педагогічних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, методів і засобів, що дають змогу навчатися без відвідування закладу освіти за умови систематичного супроводу з боку викладачів.

Доведено, що використання дистанційних форм і методів навчання в професійній підготовці майбутніх учителів сприяє формуванню в них інформаційної культури, стимулює інтерес до оволодіння інноваційними засобами навчання та застосування інформації, спонукає їх до самостійної роботи, особистісного і професійного розвитку, сприяє індивідуалізації процесу їхнього професійного становлення. Сформованість цифрової грамотності в майбутніх учителів сприятиме відповідно підвищенню ефективності навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти, а також інтенсифікації формування вмінь зі створення, пошуку, обробки інформації, обміну нею для навчання й приватного користування.

Ключові слова: цифрова грамотність, майбутні учителі, дистанційне навчання, навчальна дисципліна, професійна підготовка.

Постановка проблеми в загальному вигляді, її зв'язок із теоретичними і практичними завданнями. У контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів особливого значення набувають тенденції «цифровізації», які на сучасному етапі поступово охоплюють усі галузі державного й суспільного життя. 2016 року Кабінет Міністрів України презентував проєкт «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020»), а 17 січня 2018 року було схвалено Концепцію та План дій розвитку цифрової економіки в Україні. Серед першочергових завдань, визначених урядом, – поширення цифрової освіти, тому в зазначених документах широко вживаються поняття «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифровий інтелект». Окрім того, у них зацентровано на актуальності формування наскрізної (кросплатформової) цифрової компетентності, що передбачає опанування навчальних предметів через використання «цифрових» технологій.

Ці тенденції набувають особливого значення в контексті пандемії 2020 року й вимушеного переходу закладів середньої і вищої освіти на дистанційне навчання, яке стало справжнім викликом для викладачів і вчителів, студентів та учнів, їхніх батьків. Учителі постали перед потребою в забезпеченні якісного навчання з використанням цифрових технологій, що передбачало оформлення й передавання навчальних матеріалів, контроль за їх засвоєнням, забезпечення комунікації з учнями. Це актуалізувало необхідність підвищення загального рівня цифрової грамотності вчителів, що в основному здійснювалося за рахунок інформальної й неформальної освіти. Проте на сьогодні зазначене питання не можна вважати повністю розв'язаним, воно не втрачає своєї практичної значущості, тому існує потреба в розробленні методики формування цифрової грамотності майбутніх учителів у межах їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти, особливо в умовах дистанційного навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Проблема формування цифрової грамотності населення упродовж попереднього десятиліття перебуває в центрі уваги науковців (Н. Сороко, О. Спирін), які зосереджують свою увагу передусім на таких аспектах, як-от: тлумачення сутності понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова культура», визначення їхньої структури й особливостей, обґрунтування умов і шляхів формування.

До питання організації дистанційного навчання в закладах середньої і вищої освіти зверталися дослідники в контексті висвітлення таких його аспектів: психолого-педагогічних основ дистанційного навчання (І. Козубовська, В. Кухаренко), принципів організації дистанційного навчання (А. Андреев, Є. Полат, А. Хуторський), шляхів розроблення дистанційних навчальних курсів (О. Кареліна, І. Козубовська, В. Кухаренко, О. Рибалко, Г. Яценко). Проте зазначені проблеми потребують постійного перегляду з огляду на тенденції реформування освітньої галузі й нові виклики, що постають в умовах пандемії.

Мета статті – схарактеризувати особливості формування цифрової грамотності майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання. Сформульована мета дала змогу визначити такі **завдання дослідження**: розглянути поняття «цифрова грамотність» і її складники; проаналізувати характерні ознаки дистанційного навчання; описати особливості формування цифрової грамотності майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання на прикладі окремих навчальних дисциплін.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження із зазначенням методів. Підбір загальнонаукових і педагогічних методів дослідження здійснювався на основі принципів оптимальності, об'єктивності, системності, взаємодоповнюваності. Саме тому в процесі наукового пошуку застосовано аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури – з метою визначення стану розробленості проблеми й перспектив її дослідження; зіставлення – для вивчення думок різних учених щодо досліджуваної проблеми; систематизації й узагальнення – для формулювання висновків; спостереження за освітнім процесом у педагогічних закладах вищої освіти й аналіз результатів навчальної діяльності майбутніх учителів – для визначення ефективності розробленої методики.

У процесі дослідження взято до уваги окремі положення низки методологічних підходів, зокрема: компетентнісного (формування цифрової грамотності як одного зі складників професійної компетентності майбутніх учителів), діяльнісного (залучення студентів до активної діяльності з аналізу і продукування навчально-методичних матеріалів), особистісно орієнтованого (урахування особистісних рис та інтересів майбутніх учителів для формулювання навчальних завдань), аксіологічного (формування ціннісно-світоглядних орієнтирів майбутніх учителів у процесі виконання ними навчальних завдань). Це дало змогу комплексно й системно підійти до розв'язання порушеної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На межі ХХ і ХХІ століть зарубіжні науковці П. Гілстер (P. Gilster), Г. Дженкінс (H. Jenkins), А. Мартін (A. Martin), Е. Харгітай (E. Hargittai) сформулювали концепцію розвитку «цифрової грамотності», яку вони розглядали як систему когнітивних, соціальних і технічних навичок, які гарантують ефективну життєдіяльність людини в інформаційному середовищі.

На сьогодні цифрову грамотність дослідники [7] уважають комплексним феноменом, що містить кілька складників, як-от: комп'ютерна грамотність (computer literacy), що передбачає ефективне використання електронних пристроїв та програмного забезпечення; інформаційна грамотність (information literacy), що охоплює навички самостійного пошуку, аналізу, критичного осмислення інформаційних даних; компетентне користування соціальними медіа (socialmedia literacy); використання мережевих технологій (network literacy) із розумінням основ мережевої безпеки і стандартів нетикету.

Д. Белшоу (D. Belshaw) у праці «Основні елементи цифрової грамотності» (The Essential elements of digital literacies) [6] виокремлює вісім ключових компонентів цифрової грамотності як основу ефективного функціонування людини в цифровому середовищі, а саме: культурний, когнітивний, конструктивний, комунікативний, критичний, громадянський, а також упевнене користування та креативність. Зокрема культурний компонент передбачає дотримання нетикету (netiquette) – правил поведінки в мережі, культури інтернет-спілкування, розуміння особливих інтернет-артефактів (мемів, емодзі, анімованих gif-файлів); знання історії, мови, звичаїв та цінностей цифрового середовища, повагу до принципів конфіденційності та захисту інформації; усвідомлення різниці між особистим і професійним використанням цифрових засобів [6].

Когнітивний компонент, як зазначає Д. Белшоу, передбачає розуміння ключових понять комп'ютерної грамотності, володіння ІТ-навичками, обізнаність щодо спільних функцій (навігаційних меню, налаштувань, профілів), тегів, хештегів у цифрових засобах, що забезпечує можливість користування цифровими пристроями, програмними платформами та інтерфейсами. Конструктивний компонент охоплює знання правил коректного використання контенту в процесі продукування будь-чого в цифровому середовищі, дотримання авторських прав і знання ліцензій. Комунікативний компонент передбачає знання можливостей спілкування в цифровому середовищі, розуміння понять «ідентичність», «довіра», «вплив». Компонент «Упевнене користування» вміщує сформоване відчуття себе частиною онлайн-спільноти, розуміння й використання переваг онлайн-простору порівняно з офлайн-світом, а також здобуття освіти в цифровому середовищі. Креативність вказує на значущість творчості в цифровому просторі, опанування нових способів використання онлайн-інструментів та середовищ, створення нової інформації за допомогою цифрових технологій. Критичний компонент передбачає застосування аналітичних умінь і навичок оцінювання цифрового контенту, інструментів та програм. Громадянський компонент характеризує користувачів, які використовують цифрові середовища для самоорганізації, а також знають цифрові права та обов'язки, беруть участь у соціальних рухах в Інтернеті, готують себе та інших до участі у реальному суспільному житті [6]. Уважаємо, що сформованість у майбутніх учителів цифрової грамотності є запорукою підвищення ефективності навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти, а отже, безпосередньо впливатиме на формування в учнів умінь зі створення, пошуку, обробки інформації, обміну нею для навчання й приватного користування.

Особливу увагу формуванню цифрової грамотності варто приділяти в умовах дистанційного навчання. На сучасному етапі функціонує чимало визначень поняття «дистанційне навчання», так у наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» вказано, що це «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [4]. В. Биков вважає, що дистанційна освіта – це різновид освітньої системи, в якій переважно використовуються дистанційні технології навчання та організації освітнього процесу; одна з форм здобуття освіти, за якою опанування того або іншого рівня та тією чи іншою спеціалістю здійснюється в процесі дистанційного навчання [1]. Нам імпонує визначення Є. Полат, згідно з яким дистанційне навчання – це взаємодія на відстані викладача та студента, яка має всі властиві навчальному процесу компоненти (мету, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) і реалізується специфічними засобами Інтернет-технологій або іншими засобами, що передбачають інтерактивність [2]. Відтак, організація дистанційного навчання передбачає послідовне, цілеспрямоване створення засобами комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій таких умов навчання, що забезпечать ефективність суб'єкт-суб'єктних відносин у дистанційному форматі.

Узагальнюючи результати наукових досліджень [1; 2; 3], визначаємо низку характерних ознак дистанційного навчання, а саме: інтерактивне спілкування суб'єктів освітнього процесу, наявність синхронних або асинхронних засобів комунікації та спеціальних педагогічних технологій, широке застосування освітніх Інтернет-ресурсів, орієнтація на самостійну навчальну діяльність студентів, особлива організація електронного навчального матеріалу, його модульність, оперативність оновлення навчально-методичного забезпечення. Доцільно також наголосити, що в контексті дистанційного навчання дещо змінюються функції викладача, який має підтримувати освітній процес у ролі тьютора на основі принципів фасилітації, тобто він постає як методист, організатор або консультант-наставник, який надає методичну та організаційну допомогу студентам у межах конкретної програми дистанційного навчання.

Водночас варто зазначити, що технології, методи і форми дистанційного навчання відіграють особливу роль у професійній підготовці майбутніх учителів, оскільки вони, з одного боку, є засобом формування професійних компетентностей, знань, умінь і навичок, а з іншого, є об'єктом вивчення та опанування для подальшого використання в професійній діяльності.

У межах навчальної дисципліни «Сучасні інформаційні технології навчання» було передбачено опрацювання майбутніми учителями теоретичного матеріалу, який має забезпечити формування в них системи знань, а також умінь і навичок, що стануть основою для цифрової грамотності. Зокрема вони мали опанувати такий матеріал: основні цифрові освітні ресурси, придатні для використання в навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти; правила створення й використання

навчальних презентацій; особливості створення графічних ілюстрацій для наочних і дидактичних матеріалів, які використовуються в педагогічній діяльності на основі растрової графіки, зокрема коригування й оптимізація растрових зображень для подальшого використання в презентаціях і Web-сторінках; правила використання базових сервісів та Інтернет-технологій у навчальному процесі, зокрема механізми пошуку й зберігання необхідної освітньої інформації в інтернет-мережі; ознайомлення з інформацією про призначення, структуру, інструменти навігації й дизайну сайту для підтримки навчальної діяльності, про структуру web-сторінки, оволодіння прийомами представлення навчальної інформації на сайті; пошук і впорядкування анотованої добірки Інтернет-посилань інформаційно-освітніх ресурсів для власної професійної діяльності; розроблення тестових завдань для комп'ютерного тестування й оформлення їх в автоматизованій системі тестування; особливості роботи на платформі Google (створення моделі власної хмари Google, механізми збереження, створення, збору та оброблення даних для узагальнення, робота з Google-інструментами, а саме: диском, документами, презентаціями, таблицями та формами; ефективне планування та дієва комунікація засобами Google інструментів, а саме: календаря, Google Keep, соціальної мережі Google +).

Окрім того, у контексті навчальної дисципліни було передбачено залучення майбутніх учителів до неформальної освіти шляхом проходження курсу з цифрової грамотності для вчителів. Нагадаємо, що з 21 січня 2020 року почала діяти Національна освітня платформа з цифрової грамотності «Дія: Цифрова освіта», у межах якої одразу було запущено три безкоштовні освітні онлайн-курси: базовий із цифрової грамотності, цифрова грамотність для вчителів і курс для батьків «Онлайн-безпека для дітей». За проходження курсу з цифрової грамотності для вчителів студент міг отримати 10 балів за самостійну роботу.

У контексті навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», яка входить до циклу загальної підготовки майбутніх учителів, особливого значення набуває засвоєння студентами теоретичних аспектів із певної теми. На нашу думку, у цьому контексті доцільно застосувати технологію «перевернене навчання» [2]: викладач надає здобувачам освіти теоретичний матеріал (він може скористатися відеоматеріалами, що доступні в мережі Інтернет, чи записати власні й розмістити їх у широкому або обмеженому доступі), а також пропонує перелік вправ для виконання. Студенти можуть виконати їх заздалегідь вдома, а під час онлайн-заняття на платформі Zoom чи Googlemeet з'ясовують незрозумілі аспекти. Наголошуємо, що, рекомендуючи студентам уже готові відеозаписи з мережі для опрацювання, викладач має переконатися в їхній науковості й достовірності. У цьому випадку доцільно звертатися до матеріалів, авторами яких є знані науковці, що займаються вивченням певного питання. Наприклад, на каналі «Youtube» є записи лекцій і виступів д. філ. наук, професора, директора Інституту мови НАНУ П. Гриценка, к. філ. наук, професора І. Юшука, д. філ. наук, професора О. Пономаріва. Альтернативним варіантом є надання майбутнім учителям тексту лекції: це може бути інтерактивна лекція чи лекція в текстовому форматі, що супроводжується мультимедійною презентацією. Викладач може розмістити ці матеріали на платформі moodle чи в googleclass. Перевага цього варіанту полягає в тому, що студенти можуть опрацювати матеріал у зручний для них час і звертатися до нього стільки разів, скільки потрібно для сприйняття й усвідомлення. Виконані завдання вони можуть надсилати на електронну пошту викладача, у moodle чи googleclass.

У контексті зазначеної навчальної дисципліни важливого значення набувають методи практичного вивчення мови, що ґрунтуються на виконанні тренувальних вправ. Їх доцільно застосовувати у взаємозв'язку з методами демонстрації, ілюстрації, пояснення, бесіди, розповіді. Сучасні комп'ютерні технології створюють широкі можливості для реалізації цих методів у процесі дистанційного навчання, оскільки упродовж попереднього десятиліття з'явилася низка онлайн-тренажерів, словників, мобільних застосунків, сайтів, сторінок у соціальних мережах.

У процесі формулювання завдань для студентів варто враховувати рівень сформованості в них навичок самостійної роботи, зокрема уміння користуватися онлайн-словниками та онлайн-енциклопедіями, здатність працювати з різними видами джерел, шукати інформацію й оформлювати результати. Варто спрямовувати студентів на використання лексикографічних онлайн-джерел, що створені науковими установами, а також формувати в них уміння критично осмислювати й перевіряти інформацію з мовних спільнот у соціальних мережах та з Інтернет-сайтів.

Дистанційне навчання дає змогу реалізувати принцип індивідуалізації навчання, наприклад, викладач у googleclass розміщує текст для редагування, а студенти пропонують власні варіанти відредагованого твору, пишуть коментарі до варіантів однокласників. Модульний і підсумковий контроль теж можна здійснювати за допомогою googleforms. Суттєвим недоліком зазначеного підходу є відсутність (чи мінімалізація) безпосереднього спілкування викладач-студент і студент-студент, що негативно позначається на розвитку мовленнєвої компетентності майбутніх учителів. Окрім того, це може призвести до збіднення знань студентів, оскільки досить складно залучити студентів до колективного обговорення якихось мовних явищ, кожен здебільшого перебуває сам на сам із матеріалом. Тому викладач має дбати про налагодження безпосереднього спілкуватися через Інтернет у реальному режимі за допомогою Skype, Zoom, Googlemeet, зокрема він може організувати аудіо- та відеоконференції, дискусії, віртуальні екскурсії. Викладач має змогу корегувати знання студентів, контролювати формування в них навичок усного мовлення, акцентувати на дискусійних моментах в обговорюваних питаннях, залучаючи до цього широку студентську аудиторію.

Для перевірки рівня сформованості цифрової грамотності майбутнім учителям було запропоновано пройти національний тест на цифрову грамотність «Цифрограм для вчителів», розроблений Міністерством цифрової трансформації України у співпраці з Міністерством освіти і науки України й розміщений на порталі «Дія. Цифрова освіта» [2]. Цифрограм для вчителів створений експертами Академії цифрового розвитку на основі рамки професійних компетенцій відповідно до наказу МОН України № 38 від 15 січня 2019 року. Зазначений тест оцінює 21 професійну цифрову компетенцію, що згруповані у 5 сфер: учитель у цифровому суспільстві; професійний розвиток; використання та аналіз цифрових ресурсів; навчання та оцінювання учнів; розвиток цифрової компетентності учнів. Кожен студент отримав електронний сертифікат, у якому було вказано результати тестування. Це було враховано викладачами під час підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Визначено, що цифрова грамотність – це система когнітивних, соціальних і технічних навичок, які гарантують ефективну життєдіяльність людини в інформаційному середовищі, а отже, і в процесі дистанційної освіти, яка є однією з форм організації освітнього процесу, що реалізується за допомогою сучасних педагогічних, комп’ютерних і телекомунікаційних технологій, методів і засобів, що дають змогу навчатися без відвідування закладу освіти за умови систематичного супроводу з боку викладачів.

Сформованість цифрової грамотності в майбутніх учителів сприятиме відповідно підвищенню ефективності навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти, а також інтенсифікації формування вмінь зі створення, пошуку, обробки, обміну інформацією для навчання й приватного користування. Використання дистанційних форм і методів навчання в професійній підготовці майбутніх учителів сприяє формуванню в них інформаційної культури, стимулює інтерес до оволодіння інноваційними засобами навчання та застосування інформації, спонукає їх до самостійної роботи, особистісного і професійного розвитку, сприяє індивідуалізації процесу їхнього професійного становлення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні практичних аспектів формування цифрової грамотності майбутніх учителів з урахуванням їхньої спеціальності й освітнього ступеня, який вони здобувають.

References

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: моногр. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
Vykov, V.Yu. (2008). Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity: monohr. [Models of organizational systems of open education: a monograph]. Kyiv, Ukraine : Atika. [in Ukrainian].
2. Бивалькевич Л., Лілік О. Особливості інтеграції технології «перевернене навчання» в професійну підготовку майбутніх учителів. *Вісник НУЧК імені Т.Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 160. С. 193–197.
Byvalkevych, L., and Lilik, O. (2019). Osoblyvosti intehratsii tekhnolohii «perevernene navchannia» v profesiinu pidhotovku maibutnix uchyteliv [Features of the integration of technology «inverted learning» in the training of future teachers]. *Visnyk NUCHK imeni T. H. Shevchenka. – Bulletin of NUCHK named after T. G. Shevchenko*, Vyp. 160, 193–197 [in Ukrainian].
3. Національний тест на цифрову грамотність. URL : <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> (дата звернення: 10.09.2021).
Natsionalnyi test na tsyfrovu hramotnist [National test for digital literacy]. Retrieved from : <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> [in Ukrainian].
4. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебн. пособ. Москва : Академия. 2002. 272 с.
Polat, E.S. (2002). Novye pedahohicheskie i informatsyonnye tekhnolohii v sisteme obrazovaniia [New pedagogical and information technologies in the education system]: uchebn. posob. Moscow, Russia : Akademyia [in Russian].
5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ № 466 Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>. (дата звернення: 15.10.2020).
Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia [Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia: order of the Ministry of Education and Science of Ukraine]: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 25.04.2013. №4 66. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> [in Ukrainian].
6. Belshaw, D. (2011). The Essential elements of digital literacies. Retrieved from : <http://digitalliteraci.es/> [in English]. (дата звернення: 11.10.2021).
7. Jenkins H., Purushotma R., Weigeletal M. Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century. Foundation Reports on Digital Media and Learning. Cambridge, MA, London: The MIT Press, 2009.

Lilik O.

ORCID 0000-0002-5187-1944

Doctor of pedagogical sciences,
Associate professor,
Associate Professor of Department
of Ukrainian Language and Literature,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) Email: lilik8383@ukr.net

Byvalkevych L.

ORCID 0000-0002-5500-416X
ResearcherID AAO-3658-2020

PhD. in Pedagogical Science, Associate professor,
Associate professor of Department of General Engineering and Drawing,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: manofmystery@ukr.net

FORMATION OF DIGITAL LITERACY OF FUTURE TEACHERS IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

The purpose of the article is to determine the features of the formation of digital literacy of future teachers in terms of distance learning.

Methodology. The study is based on a combination of the provisions of several theoretical and methodological approaches, in particular: activity, competence, personality-oriented, axiological. In the process of scientific research a number of general scientific and pedagogical methods were used, which ensured the objectivity and complexity of the research, in particular: analysis of the literature on the research problem – to determine the state of development of the issue and prospects of its research; comparison – to compare the views of different scientists; induction and deduction, systematization and generalization – to formulate conclusions; observation of the educational process and analysis of the results of educational activities of future teachers – to determine the effectiveness of the formation of the phenomenon under study.

Scientific novelty. Theoretical and practical aspects of the formation of digital literacy of future teachers in the conditions of distance learning by means of normative disciplines of the cycle of general and professional training are determined.

Conclusions. It is determined that digital literacy is a system of cognitive, social and technical skills that guarantee effective human life in the information environment, and hence in the process of distance education, which is a form of organization of the educational process, implemented through modern pedagogical, computer and telecommunication technologies, methods and means that allow to study without visiting an educational institution under the condition of systematic support by teachers.

The formation of digital literacy in future teachers will help to increase the efficiency of the educational process in general secondary education, as well as intensify the formation of skills to create, search, process, exchange information for teaching and private use. The use of distance forms and methods of teaching in the training of future teachers contributes to the formation of information culture in them, stimulates interest in mastering innovative teaching aids and application of information, encourages them to work independently, personal and professional development, promotes individualization of their professional development.

Keywords: digital literacy, future teachers, distance learning, academic discipline, professional training.

Стаття надійшла до редакції: 21.10.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор С. В. Грищенко